

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน ปัญหาอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ เป็นอย่างมาก คือ ปัญหาเรื่อง คุณภาพชีวิต (Quality of Life) เนื่องมาจากว่าโลกในทุกวันนี้ได้มีการพัฒนา มาโดยตลอด โดยเฉพาะทางด้านวัตถุต่างๆ ที่จะเข้ามาอำนวยความสะดวกด้วยวิทยาการและ เทคโนโลยีอันทันสมัยช่วยให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ในได้รับความสะดวกสบาย มากขึ้นซึ่งนับวัน วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่มีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ถึงแม้ว่าผลของการพัฒนา ด้านวัตถุจะเกิดสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่างๆ เพิ่มขึ้นอย่างมากมาย ในทางกลับกันก็มี ผลกระทบด้านลบตามมา เช่น ผลกระทบด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ปัญหาขยะ น้ำเน่าเสีย เมื่อเวลาผ่านไปสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ที่มนุษย์อาศัยในการดำรงชีวิตอยู่ก็เริ่มเปลี่ยนแปลง ไปสู่สภาพเสื่อมโทรมที่ก่อให้เกิดมลพิษและมลภาวะต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิต ประจำวันของมนุษย์ ทั้งในเรื่องอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดชุมชนแออัดรอบๆ โรงงานและสิ่งที่สำคัญควมมีปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม เริ่มลดน้อยลงขาดความเชื่ออาทรต่อกันสังคมมีสภาพเคร่งเครียดมากขึ้น ตามความเจริญเติบโต ทางด้านเศรษฐกิจผู้คนทำงานแข่งกับเวลา ไม่มีเวลาที่จะสังสรรค์เสวนา เหมือนผู้คนในสังคม เกษตรกรรมมุ่งแสวงหาเงินให้ได้มากๆ เพื่อที่จะได้นำไปซื้อวิทยาการและเทคโนโลยีที่จะทำให้ เกิดความสะดวกสบาย อีกทั้งยังเป็นการยกระดับฐานะทางสังคมให้สูงขึ้นภาวะการดำรงชีวิต ในลักษณะนี้เป็นสภาพที่ผู้คนส่วนใหญ่ปรารถนาจริงหรือไม่ หรือว่าวิ่งตามกฎกติกาของสังคม อุตสาหกรรมที่เขตกเป็นสมาชิกอยู่ด้วยอย่างไม่มีทางเลือก ในสังคมเช่นนี้ทำไมมีคดีอาชญากรรม และ โรคจิตประสาทต่างๆ จึงมีเพิ่มมากขึ้น คำถามต่างๆเหล่านี้ล้วนแต่เกี่ยวกับเรื่องของคุณภาพชีวิต ทั้งสิ้น (สุพรรณณี ไชยอำพร และคณะ, 2534)

ประเทศไทยได้เร่งให้มีการพัฒนาที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าตามเป้าหมาย โดยมี แนวความคิดการพัฒนาประเทศเน้นให้ความสนใจกับวิธีการพัฒนาที่ให้ความสำคัญต่อปฏิสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรกับการวางแผน นโยบายการพัฒนาเพื่อให้ บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ต้องการ การพัฒนาประเทศในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา นับตั้งแต่

ประเทศไทยประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ.2504 ที่เน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมาจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่ยึดแนวคิด คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545) และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรม นำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพเสถียรภาพและเป็นธรรมสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืนอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี (<http://www.nesdb.go.th/plan10.htm>) จากสภาพการพัฒน์ที่ผ่านมาของประเทศไทย คนไทยบางกลุ่มมีโอกาสและมีศักยภาพสูงทำให้ได้รับประโยชน์จากผลการพัฒนาแต่คนไทยที่อยู่ในกลุ่มด้อยโอกาสอีกจำนวนมากซึ่งไม่สามารถปรับตัวได้ทันกำลังประสบปัญหาความยากจน เกิดช่องว่างคุณภาพชีวิตที่ห่างและขยายตัวมากขึ้นในสังคม ปัญหาความรุนแรงทั้งทางด้านรายได้ ความยากจน อาชญากรรมและความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินรวมถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมกำลังขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรไทย

แรงงานนอกระบบ (Informal-Sector Workers) เป็นแรงงานที่ประกอบอาชีพรับจ้างทำงานหนักมีลักษณะการทำงานไม่แน่นอน ไม่มีรูปแบบระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในการจ้างงาน ไม่มีการทำสัญญาจ้างงาน ไม่มีโอกาสที่จะเรียกร้องสิทธิใดๆ ได้ไม่มีกฎระเบียบทางกฎหมายและสังคมคอยคุ้มครองและไม่มีการรวมตัวจัดตั้งเป็นองค์กรแรงงานนอกระบบ ปัจจุบันประเทศไทยมีกลุ่มแรงงานนอกระบบ 22.54 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 62 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด 36.3 ล้านคน ซึ่งถือเป็นแรงงานหลักของประเทศ อย่างไรก็ตาม แรงงานนอกระบบเป็นปัญหาด้านสุขภาพของประเทศ เนื่องจากแรงงานเกินครึ่งประเทศต้องทำงานด้วยความเสี่ยง ทั้งนี้ พบอัตราการบาดเจ็บถึงปีละ 2.9 ล้านคนหรือ 7,945 คนต่อวัน โดยบาดเจ็บจากวัตถุมีคม 1.8 ล้านคน (หนังสือพิมพ์ข่าวสดรายวันฉบับวันที่ 19 พ.ค.2549) อีกทั้งแรงงานเหล่านี้ยังประสบปัญหาด้านสุขภาพ โดยเฉพาะการปวดหลัง ปวดศีรษะ พิษจากสารเคมีและศัตรูพืช แรงงานส่วนใหญ่มีรายได้และการศึกษาน้อย และประกอบอาชีพที่ขาดความมั่นคง อาทิ แรงงานภาคเกษตรกรรมจะเป็นกลุ่มแรงงานชั่วคราว หรือเกษตรกรพันธสัญญา แรงงานภาคบริการ อาทิ กู้ยืม ข้าราชการที่สิ่งสำคัญแรงงานเหล่านี้ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ด้านแรงงานหรือการประกันสังคมเหมือนที่แรงงานในระบบได้รับ โดยเฉพาะด้านความปลอดภัย ด้านสุขภาพ และค่าจ้าง ไม่ได้รับสิทธิ

ประกันสังคม ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรและบริการต่าง ๆ นอกจากนั้นยังไม่มีการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างพลังต่อรอง ทำให้การช่วยเหลือหรือพัฒนายังไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากขาดกลไกและการจัดการอย่างเป็นระบบ อีกทั้งภาครัฐก็ไม่ได้เล็งเห็นความสำคัญของแรงงานนอกระบบเท่าที่ควร

ตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีจำนวน 10 หมู่บ้านประชากร 7,650 คน ประชากรในวัยแรงงานที่มีอายุระหว่าง 15-59 ปี จำนวน 6,082 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือรับจ้างและอยู่ในแรงงานนอกระบบจำนวน 1,834 คน คิดเป็นร้อยละ 30.15 ของ ประชากรในวัยแรงงานทั้งหมด (ทะเบียนฐานข้อมูลประชากรสถานีอนามัย ตำบลริมปิง, 2549) จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นพบว่าแรงงานนอกระบบกลุ่มนี้ประสบปัญหาด้านสุขภาพ โดยเฉพาะการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ สัมผัสสารเคมีและยาฆ่าแมลง รายได้และการศึกษาน้อย ประกอบอาชีพที่ขาดความมั่นคง อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ไม่ได้เล็งเห็นความสำคัญและให้การช่วยเหลือ ดังนั้นผู้ศึกษาซึ่งเป็นบุคลากรสาธารณสุขในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาคูณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบใน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนงานช่วยเหลือแรงงานนอกระบบให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาคูณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ตำบลริมปิง อำเภอเมืองลำพูน

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) เพื่อศึกษาคูณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ในพื้นที่จำนวน 10 หมู่บ้าน ตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน โดยทำการศึกษาระหว่างเดือนธันวาคม 2549 ถึงเดือนพฤษภาคม 2550

All rights reserved

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา

คุณภาพชีวิต หมายถึง การรับรู้ด้านการดำรงชีวิตของแรงงานนอกระบบภายใต้บริบทของวัฒนธรรม สังคม และสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม

แรงงานนอกระบบ หมายถึง แรงงานที่มีอายุ 15-59 ปี ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป มีลักษณะของงาน นายจ้าง และรายได้ที่ไม่แน่นอน ไม่มีกฎหมายคุ้มครองตัวในการจ้างงานไม่ได้รับสิทธิคุ้มครองจากรัฐในโครงการประกันสังคม ได้แก่ งานจักสานทั่วไป งานรับจ้างทำสวน งานก่อสร้าง งานรับจ้างแกะ/แต่งกระเทียม งานเขียนสีผ้า

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

ทราบถึงคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนงานช่วยเหลือแรงงานนอกระบบให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นต่อไป